

**‘Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması’nın
2023 yılı sonuçları açıklandı**

Türkiye’nin sanayi devleri belli oldu

Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması’nın 2023 yılı sonuçları belli oldu. 1968’den bu yana İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan İSO 500 araştırmasına göre üretimden satışlarda en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş’ı 238 milyar liralık üretimden satışlarıyla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. İSO 500’de üretimden satışların 2023 yılında yüzde 42,1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını belirten İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, “Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023 yılında yüzde 42,1’e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat’ta ardı ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı.” dedi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından hazırlanan, sanayi sektörlerinin devlerini belirleyen ve 1968’den bu yana aralıksız olarak açıklanan ‘Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması’nın 2023 yılı sonuçları kamuoyu ile paylaşıldı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan tarafından açıklanan ‘Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması’nda 2023 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Bu kuruluş uzun yıllardır sürdürdüğü liderliğini 2023 yılında da korudu. 2023 yılında üretimden satışlara göre ikinci büyük kuruluş 238 milyar lira ile Ford Otomotiv oldu. Üçüncü sırada ise yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. İSO 500’ün ilk 10’unda yer alan şirketlerde 2022 yılına göre iki değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10’da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler ilk 10’a yükseldi.

ÜRETİMDEN SATIŞLARDA YÜZDE 42,1’LİK ARTIŞ

İSO 500’de üretimden satışların 2023 yılında yüzde 42,1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını ifade eden Erdal Bahçivan, “2021 ve 2022 yıllarına göre zayıf bir performansa işaret eden bu artışın 2022 yılının sonundan itibaren geldiğini tahmin etmek zor değildi. Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023 yılında yüzde 42,1’e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat’ta ardı ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı. Üretimden net satışlardaki asıl dramatik görüntüyü reel değişimlerde görüyoruz. İSO 500 Büyük kuruluşlarının üretimden satışlardaki reel değişimlerine baktığımızda şu sonuç dikkat çekiyor: 2023 verileri yıl sonu tüketici enflasyonu ile arındırıldığında, üretimden satışların 2022 yılına göre reel olarak yüzde 13,8 gerilediği görülüyor. Reel değişimleri hesaplarken son yıllarda hep yaptığımız gibi bu yıl da, yıl sonu TÜFE enflasyonunu kullandık. Fakat diğer taraftan biliyoruz ki 2023 yılı boyunca yıllık enflasyon oldukça değişken bir seyir izledi. Hangi göstergiyi kullanırsak kullanalım, 2023 yılında İSO 500’ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi.” dedi. Zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle İSO 500’ün ihracatının 2022 yılına

göre yüzde 2,9 düşüş ile 95,1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçıvan, “2023 yılında zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen ülkemizin ihracatı binde 5 oranında artarak 255,4 milyar dolara ulaşmıştı. Aynı yılda Türkiye sanayi ihracatı ise binde 2 düşüşle 245,6 milyar dolara gerilemişti. 2023 yılında İSO 500 ve genel olarak Türkiye sanayi sektörü, ihracat pazarlarındaki durgunluktan olumsuz etkilendi.” diye konuştu.

KARLILIKLARDA REEL OLARAK GERİLEME YAŞANDI

2023 yılında İSO 500’ün satışlarının yanı sıra karlılıklarının da zayıf kaldığını dile getiren Erdal Bahçıvan, sözlerini şöyle sürdürdü: “2023’te İSO 500’ün faaliyet karı yüzde 39,7 artarak; 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet karlılığı oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8’den yüzde 12,5’e geriledi. İSO 500 kuruluşlarının bir diğer karlılık göstergesi olan faiz, amortisman ve vergi öncesi karı yüzde 45,5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVÖK karlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4’ten yüzde 15,7’ye çıktı. Son olarak, İSO 500’deki vergi öncesi kar ve zarar toplamının yüzde 32,9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükseldiğini görüyoruz. Ancak satış karlılığı oranının 0,7 puan düşüşle yüzde 9,3’ten yüzde 8,6’ya inmesi dikkat çekiyor. Tüm kar büyüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kalırken, bu da reel olarak gerilemeye işaret etti. İSO 500’de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre 2022 yılında kar eden kuruluş sayısı 442 iken, bu sayı 2023 yılında 404’e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58’den 96’ya yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak tespit edildi.”

FİNANSMAN GİDERLERİ 2023’TE YÜZDE 92,5 ARTTI

2023’ün en çarpıcı gelişmelerinden birinin de, uzun yıllardır ilk kez ortaya çıkan net kambiyo zararı olduğunu söyleyen Erdal Bahçıvan, “Buna karşılık kambiyo işlemleri haricindeki diğer gelirlerden elde edilen net kar, 282 milyar liraya çıkarak kur zararını fazlasıyla telafi etti. Bu sayede toplam faaliyet dışı gelirlerin net satışlara oranının yüzde 2,1’den yüzde 3,6’ya çıktığı anlaşılıyor. Bu noktada, söz konusu gelirler içerisinde faiz, temettü, iştirak, menkul kıymet, duran varlık satışı, komisyon vb. gibi kalemlerin yer aldığını hatırlatmak isterim. Sanayinin son 10 yıldaki üretim faaliyeti dışı gelirlerinin dönem kar ve zarar toplamı içindeki paylarına da dikkat çekmek istiyorum. Bu pay, üst üste dört yıl düşüşle 2022’de yüzde 22,9’a kadar geriledikten sonra 2023’te yüzde 41,3’e çıkmış ve geçmiş yıllardaki ortalamasına yaklaşmış gözüküyor.” ifadelerini kullandı. İSO 500’ün finansman giderlerinin de 2023’te yüzde 92,5 artarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldiğini dile getiren Erdal Bahçıvan, “Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3’ten yüzde 56,9’a çıkmış durumda. Son 12 yıllık ortalamasının yüzde 57 olduğu düşünülürken; yıllardan beri hep işaret ettiğimiz üzere sanayicinin elde ettiği karın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmaya devam ediyor.” dedi.

ENFLASYON DÜZELTMESİ BİLANÇODA ÖZKAYNAK PAYINI ARTIRDI

2023 yılında enflasyon düzeltmesi sonrası verilere bakıldığında, İSO 500’ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 3,9 trilyon liradan 8,8 trilyon liraya yükseldiğinin altını çizen Erdal Bahçıvan, bu artışın 2,9 trilyona yakın kısmının enflasyon düzeltmesinden kaynaklandığını söyledi. Aktiflerin alt kalemlerine inildiğinde, enflasyon düzeltmesinin esas olarak duran varlıkları etkilediğini kaydeden Bahçıvan, “Duran varlıklar yüzde 242 artarak 1,4 trilyon liradan 4,7 trilyon liraya ulaştı. Bu artışın 2,7 trilyonluk kısmı enflasyon düzeltmesine bağlı olarak gerçekleşti. Dönen varlıklardaki artış ise yüzde 63 ile çok daha düşük kaldı ve enflasyon düzeltmesi bu kalemden sadece 173 milyar liralık katkı yaptı. Özkaynaklar 2023’te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 245 artarak 1,4 trilyon liradan 4,8 trilyon liraya çıktı. Bu

kalemde enflasyon düzeltmesinin etkisi 2,8 trilyon ile oldukça yüksek. Toplam borçlardaki etki ise düzeltmenin parasal olmayan kıymetlere uygulanmış olması nedeniyle çok daha düşük düzeyde gerçekleşti. Düzeltme sonrası verilerle toplam borçlar yaklaşık yüzde 60 artarak 2,5 trilyon liradan 4 trilyon liraya çıkarken, düzeltmenin etkisi 31 milyar lira ile sınırlı kaldı. Enflasyon düzeltmesinin etkisiyle İSO 500'ün kaynak yapısında özkaynaklar lehine önemli bir gelişme sağlandı. 2022'de yüzde 35,7 olan özkaynak payı, 2023'te düzeltme yapılmaması halinde yüzde 33,2'ye düşecek iken, düzeltme sonrası yüzde 54,5'e yükseldi. Enflasyon düzeltmesi İSO 500'ün bilançosunda özkaynak payını 21,3 puan artırarak toplam borçların üzerine çıkardı" diye konuştu.

MALİ BORÇLAR 1,3 TRİLYON LİRADAN 2 TRİLYON LİRAYA ÇIKTI

İSO 500'de mali borçların yüzde 54 artışla 1,3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktığını kaydeden Erdal Bahçivan, sözlerine şöyle devam etti: "Diğer borçlarda ise yüzde 66'ya yakın bir artışla 1,2 trilyon liradan yine 2 trilyon liraya yükseliş söz konusu. Enflasyon düzeltmesinin yalnızca parasal olmayan kıymetlere uygulanması nedeniyle mali borçlar hiç etkilenmezken diğer borçlardaki etki ise yüzde 1,6 ile oldukça sınırlı kaldı. 2021 ve 2022 yıllarına benzer şekilde 2023'te de diğer borçların mali borçlardan daha hızlı arttığını görüyoruz. Bu durum muhtemelen geçtiğimiz yılın ikinci yarısında finansmana erişim koşullarında yaşanan sıkışmanın etkilerini taşıyor. Diğer taraftan vade yapıları incelendiğinde ise kısa vadeli mali borçlardaki artışın yüzde 53 ile uzun vadeli mali borçlardaki yüzde 56'lık artışın hafif altında kaldığı dikkat çekiyor. Kısa vadeli mali borçların toplam borçlar içerisindeki payı yüzde 51,7 ile uzun vadeli borçların üzerinde kaldı ve önceki yıla göre önemli bir değişim kaydetmedi."

SANAYİNİN TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜMÜ İÇİN UMUT VERİCİ

Her yıl yapılan araştırma ile birlikte 'Sanayide Teknoloji Yoğunluklarına Göre Yaratılan Katma Değer Dağılımı'nın da incelendiğini belirten Erdal Bahçivan, "Sanayimizin düşük, orta ve yüksek teknoloji ile bağını en somut şekilde ortaya koyan bu verilerde son yıllarda genellikle durağan, değişmeyen bir seyir vardı. Fakat bu yıl sanayimizin orta-yüksek ve yüksek teknolojiye doğru olumlu bir kırılma yaşandığını görüyoruz. 2022 yılına göre 2023 yılında, yüksek ve orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin yaratılan toplam katma değer içindeki payını 4 puan artırması sanayimizin teknolojik dönüşümü adına umut vericidir." dedi.

HALKA AÇIK ŞİRKET SAYISI 85'E ÇIKTI

Sermayenin tabana yayılması ve özellikle sanayi kuruluşlarının kaliteli finansal kaynağa erişimi açısından şirketlerin halka açılmalarının da büyük önem taşıdığını, son yıllarda sanayi kuruluşlarında nitelikli finansmana erişim bağlamında hisselerini halka açma seçeneğini kullanma eğiliminin arttığını ifade eden Erdal Bahçivan, "İSO 500 içinde halka açık kuruluşların sayısı 2017-2021 döneminde 65-69 bandında seyrettikten sonra 2022'de 8 adet, 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi. Böylece İSO 500 içinde halka açık kuruluş sayısı bugüne kadarki en yüksek düzeyine ulaştı. Sanayi şirketlerimizin halka açılmaya dönük ilgisinin 2024'te de sürdüğünü görüyoruz ve bu süreci sanayi firmalarımızın sermaye piyasası araçlarını daha fazla kullanması açısından olumlu buluyoruz." diye belirtti.

Türk sanayi sektöründe yabancı sermaye paylı kuruluşların da önemli rol oynamaya devam ettiğini anlatan Bahçivan, 2010'lu yıllarla birlikte düşüş eğilimi gösteren yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısının 2023 yılında 8 adet artışla 116'ya yükseldiğini, bunu İSO 500'ün olumlu göstergelerinden biri olarak gördüklerini kaydetti. İSO 500'ün istihdamının da 2023 yılında

BASIN BÜLTENİ

yüzde 1,9 artarak yaklaşık 804 bin kişiye yaklaştığını aktaran Bahçivan, aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artışın da yüzde 120 civarında gerçekleştiğini söyledi.

YÜKSEK ENFLASYONUN YARATTIĞI HASAR BÜYÜK

2022 yılında ekonomide rasyonaliteden kopuş ve ekonomik uygulamalardaki ‘gel-git’lerin ekonomide yarattığı tahribatın çok konuşulduğuna vurgu yapan Bahçivan, “İSO 500’ün 2023 sonuçlarını bir anlamda ‘finansal istikrardan uzaklaşmanın ilk etkisinin yüksek enflasyon olacağı, enflasyonist bir büyüme yapısının da nitelikli ve sürdürülebilir olamayacağı’ gerçeğini gösteren mikro bir laboratuvar olarak görmeliyiz. Artık hepimiz biliyoruz ki yüksek enflasyon şirket bilançolarında geçici bir illüzyon yaratıyor. Zaman geçtikçe gerçeklerle yüzleşiyoruz. İSO 500’ün temel göstergelerinin bize söylediği de bu. Bizim reel sektör olarak yaşadıklarımız bir yana; yüksek enflasyonun kamu maliyesi, mali dünya ve hepsinden de önemlisi toplumda yaratmış olduğu hasar büyük. Çünkü enflasyon sadece ekonomik bir hasar değil, sosyolojik, psikolojik ve en önemlisi ahlaki, etik bir etki de yaratıyor.” diye konuştu.